

Money and Materialism

Parshas Pekudei / Shekalim 5771 @ CBY

The masses are far removed from idealism and they only understand one language well, the language of personal gain, materialism.

(Letter from Rav Yechezkel Yaakov Weinberg to Zvi Mathisson, dated Nov. 3, 1905¹)

1) שמות (פקודי) – פרק לח, פסוק כא

אלה פקודי המשכן משכן העדת, אשר פקד על פי משה: עבדת הלויים, ביד איתמר, בן אהרן הכהן.

2) אור החיים הקדוש (שם)

אלה פקודי וגו'. אומרו אלה לפסול כל מנינים שבעולם, כי כל מה שימנה אדם מקנינים המדומים אין מניינו מנין, ושמו מורה עליו מה אתה מונה, אבל מנין זה עומד לעולם, והטעם להיות מנין המשכן המופלא אשר שכן שם אלקי עולם ה'.

3) ימות עולם - ערך הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזמין זי"ע (הרה"ק מאמשינאוו, עמ' קסז)

כל כך ה' הרה"ק מראדזמין מופשט מהויות העולם, עד שהיה מכנה למעות "די גאלדענע זאכען וואס די וויבער פרייען זיך" [= אותם דברים עשויים מזהב שהנשים אוהבות].

4) מסכת פסחים דף קד עמוד א

מאן ניהו בנן של קדושים - רבי מנחם בר סימאי. ואמאי קרו ליה בנן של קדושים - דלא איסתכל בצורתא דזוזא.

5) חפץ חיים על התורה – פרשת שופטים (עמ' רסה)

ומעתה צא וחשוב, אם הקב"ה בכבודו בעצמו מעיד על אדם שהוא חכם, אזי אין תכלית וגבול לחכמתו, ואעפ"כ התורה מעידה עליו שהשוחד יעור עיניו, כי הלא בפרוש כתוב כאן, "יעור עיני חכמים", ובאיזה חכם הכתוב מדבר? הוי אומר לא חכם סתם, מה שהבריות אומרים עליו שחכם הוא, אף לא חכם ששלמה המלך מעיד עליו, אלא חכם שהקב"ה בעצמו מעיד עליו בתורתו שהוא חכם, ואעפ"כ גדול כח השוחד, שהוא יכול לעורר אף את עיני החכם הגדול הזה.

6) פרשת ויקהל – פרק לח

יז והאֲדָנִים לְעַמִּדִים, נְחֹשֶׁת, וְיִי הָעַמִּוּדִים וְחֹשׁוֹקֵיהֶם פְּסָף...

7) ליקוטי מוהר"ן – תורה קלג (ר' נחמן ברסלב זי"ע)

אך הוא כמשל המובא, כמו מטבע קטנה אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אע"פ שההר גדול אלפים פעמים כמו מטבע הקטנה. אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, ע"כ חוצצת בפני ראיית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים.

8) נפש החיים – שער א, פרק ח בהגה"ה (ר' חיים מוואלזין זצ"ל)

ולכן בפרשה ראשונה של קריאת שמע כתיב "ובכל מאדך", ובפרשה "והיה" לא כתיב "ובכל מאדכם", כי פרשת שמע כלה בלשון יחיד נאמרה, ויחיד שאפשר לו הוא צריך לקים "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך" (יהושע א, ח) דברים ככתבן ממש, לכן נאמר "ובכל מאדך" פירוש, בכל

¹ Between the Yeshiva World and Modern Orthodoxy, pg 19.

ממונד, כמ"ש במשנה סוף ברכות, ר"ל שלא לעסוק בפרנסה כלל, אבל פרשה "והיה" שנאמרה בלשון רבים, לרבים כמעט מכרחים להתעסק על כל פנים מעט גם ברוח ממון לחיי נפש, לכן לא כתיב בה "ובכל מאדכם".

9) ילקוט הגרשוני – ספר הושע, פרק ב, פסוק י (ר' גרשון שטערן זצ"ל)

"וכסף הרבתי לה וזהב עשו לבעל", ר"ל אני נתתי לה כסף ולא די בהכעיסוני לעשות הבעל מכסף, כי אם מהדגן והתירוש והיצהר והכסף שנתתי לה עשו זהב, שמכרו וקנו זהב לעשות לבעל מדבר היותר חשוב...

10) קובץ שיחות קודש – פרשת חיי שרה, עמ' כו (האדמו"ר מספינקא [בני ברק])

וביאר מרן האמרי חיים מויזניץ זי"ע, בין שני אוהבים, היינו שאברהם היה אוהב את השי"ת בכל מאודו, עד שכסף לא היה נחשב בעיניו לכלום. ואילו עפרון היה אוהב כסף כ"כ עד שארבע מאות שקל לא היה נחשב בעיניו.

11) נועם אלימלך – פרשת כי תשא

זה יתנו (ל, יג). איתא בגמרא (שקלים א: ד) כמין מטבע של אש הראה לו הקב"ה למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו... והטעם, כי הצורה של המטבע היא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו לזה אמר השם הטוב כזה יתנו, דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם, דהיינו אם חס וחלילה מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו, ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא אמן.

12) בעל הטורים – פרשת ויצא (כח, יב)

סולם. בגימטריא ממון ובגימטריא עוני כי זה ישפיל וזה ירים (ב"ר סח, ד)

13) במדבר רבה – פרשה כב

שאלה מטרונה אחת את רבי שמעון בן חלפתא לכמה ימים ברא הקב"ה את העולם? אמר לה לששת ימים שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", א"ל מאותה שעה ועד עכשיו מה עושה? א"ל יושב ועושה סולמות, מעלה לזה ומוריד לזה...

14) כללי אורייתא – אות ע (סוף ספר דברי ישראל, ר' ישראל ממאדזיטץ זי"ע)

והממון עצמו היא מעלה לזה וירידה לזה. ירידה וחסרון לרשעים ומעלה לכשירי ישראל כמובן.

15) בעל הטורים – פרשת ויצא (כח, יב)

סלם. בגימטריא זה כסא הכבוד (ב"ר סח, יד)

16) משנה ברורה – הלכות יום הכפורים (סימן תרז, ס"ק כא)

פניו לצפון וכו' - י"א שה"ה איפכא פניו לדרום ואחוריו לצפון ובא רק לאפוקי שלא יהא אחוריו למזרח או למערב שהם מקומות שהשכינה שרויה שם אבל הטי"ז כתב דוקא יהפוך פניו לצפון שעיקר חטאת האדם הוא מחמת ממון וכתב "מִצְפּוֹן זָהָב יִאָּתֶה" (איוב לז, כב) ע"כ מכניע עצמו לאותו צד להודיע שמשם בא לו החטא ע"כ וכן נוהגין.

17) במדבר רבה – פרשה כב

... שני עשירים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם, קרח מישראל והמן מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם, למה שלא היה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להם...

18) תוספות מסכת מגילה דף יג עמוד ב

הכסף נתון לך - גימטריא דהכסף עולה הע"ץ רמז לו שיתלה עליו.

19) ספר החיים – ספר חיים טובים, פרק חמישי (ר' חיים מפרידבורג זצ"ל, אחי המהר"ל)

...וחדשים מקרוב באו כגון עבודת הכסף והזהב שגם הוא בכלל עבודה זרה יחשב, דודאי עבודה זו היא זרה לא לבד בעיני השם יתברך אלא אף בעיני כל בעלי השכל. והוא סוד ה"זעם", שהם ג' מיני עבירות אשר חטאו וזעמו בהם כל הדורות אשר היו למן היום אשר ברא אלקים את האדם עד היום האחרון, דהיינו "זנות עבודה זרה ממון", שהוא ר"ת של "זעם". וכל עוד שלא עבר ובטל הזעם הזה יתעכבו עקבות רגלי המשיח.

20) דבש לפי (חיד"א) – מערכת ז, אות ו

זעם אמרו הקדמונים דשיתא אלפי שני הוי עלמא שני אלפים הראשונים גבר יצה"ר ופשעו בזנות, ובי אלפים שנים בע"ז, ובי אלפים אחרונים הללו ממון וסי' זעם...

21) מסכת פסחים דף קיט עמוד א

"ואת כל היקום אשר ברגליהם" (דברים יא), אמר רבי אלעזר: זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו